

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

©Лукашук М. А.

Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова (Київ, Україна)

E-mail: zhizhkot@gmail.com, ORCID 0000-0002-7512-6893

Анотація. Актуальність нашого дослідження носить філософсько-світоглядний та практично орієнтований характер. Без рефлексійного аналізу інноваційної специфіки сучасного навчання і виховання неможливо реалізувати національну стратегію системної модернізації освіти, без якої українське суспільство не зможе перетворитися на конкурентоспроможний та прогресивний соціум європейського типу. **Постановка завдання** – специфіка інноваційних процесів в системі освіти вивчена ще не достатньо повно. Можна стверджувати, що категорії «інновація» та «система освіти» є іманентно взаємопов'язаними. Їх визначення та структурно-функціональний аналіз вимагають інтегрованого концептуально-теоретичного підходу. **Аналіз останніх досліджень і публікацій** – активно вивчається досвід науково-практичних інновацій, можна виділити роботи Ю. Бабанського, М. Баїмакова, В. Безпалька, І. Бома, В.Воронкової, В. Давидова, Л. Занкова, О.Кивлюк, О. Киричука, М. Кларіна, В. Лозової, Дж. Майер, М. Махмутова, О. Пехоти, О. Пометун, Р. Реванса, Г. Селевка, М. Скрипника, К. Стоута, Дж. Шнайдера та ін. Основним проблемам освітньої інноватики в сучасній теорії і практиці присвячено дослідження Л. Буркової, Л. Даниленко, І. Дичківської, Д. Джонсона, О. Козлової, М. Крюгера, А. Підласого, О. Попової, І. Пригожина, К. Ушакова, А. Хуторського, Н. Юсуфбекової та ін. **Виділення недосліджених частин загальної проблеми.** Освітня система будь-якої країни становить національний фундамент інноваційного розвитку суспільства. Тільки високий рівень освіти забезпечує значні темпи інноваційного прогресу. Про що свідчить стрімкий розвиток країн з розвиненими освітніми системами, які здійснили значний інноваційний прорив саме завдяки потужному поступу у застосуванні новітніх освітніх технологій і принципів. У національному філософсько-освітньому концептуально-теоретичному дискурсі активно розглядається проблематика, пов'язана з інноваційною модернізацією української системи освіти. **Постановка завдання** – Першочергового дослідження у цьому контексті потребують насамперед теоретико-методологічні засади інноваційних процесів в освіті, зокрема, проблеми і суперечності позиціонування інноваційних процесів в стратегії модернізації освіти. **Виклад основного матеріалу.** Інноваційний тип прогресу є тією основною характеристикою, якою можна охопити сутність змін, що відбуваються в результаті глобалізації та інформаційної революції. Вплив означених процесів відчувається на всіх сферах суспільної життєдіяльності. Не є винятком і освіта. Реалізація інноваційних процесів в системі освіти є основним напрямом її модернізації в сучасних умовах. Звертається увага на інноваційність будь-якого процесу, який передбачає високий рівень освіченості його суб'єктів та володіння компетентностями вчитися протягом професійної діяльності та всього життя. **Висновки** - Ефективне впровадження та реалізація інновацій в системі освіти може здійснюватися лише на основі постійного концептуально-теоретичного аналізу ключових принципів сучасного інноваційно - гуманістичного стилю педагогічного мислення та практичної діяльності

Ключові слова: людина, освіта, культура, модернізація, інновація, інноваційний розвиток освіти.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. З огляду на нові реалії глобальної інформаційної цивілізації, лідерами якої стають суспільства, які орієнтуються на модель «економіки знання», постійно актуалізується концептуально-теоретичний

аналіз поняття «інновації» та «інновації в системі освіти». І це не дивно, адже лише на інноваційній основі будь-яка організація чи суспільство може бути конкурентоздатним в буд-якій сфері. Феномен інновації сьогодні охоплює фактично повний цикл соціального, виробничого, економічного, фінансового, споживачього функціонування. Як зазначає

Теоретико-методологічні засади дослідження інноваційних процесів в системі освіти

норвезький дослідник Ян Фагерберг, для реалізації інновацій організації залучають все «необхідне для виробництва знання, вміння, людські ресурси, маркетингові дослідження, ефективно функціонуючі системи розподілу, чітко вираховані фінансові ресурси тощо» [1, р. 5]. Як бачимо, цей комплекс включає доволі різноманітні елементи, а отже вимагає для своєї організації, розвитку та втілення дійсно компетентних та всебічно розвинених спеціалістів. Саме тому інноваційність будь-якого процесу передбачає високий рівень освіченості його ключових суб'єктів, а також володіння компетентностями вчитися протягом самої професійної діяльності і протягом всього життя. Враховуючи це, можна стверджувати, що категорії «інновація» та «система освіти» є іманентно взаємопов'язаними. Їх визначення та структурно-функціональний аналіз вимагають інтегрованого концептуально-теоретичного підходу.

Мета статті. Розглянути теоретико-методологічні засади дослідження інноваційних процесів у системі освіти.

Цілі дослідження: проаналізувано шляхи реформування національної системи освіти на сучасному етапі розвитку; визначити зміст інноваційних процесів в освіті; обґрунтувати предмет і завдання освітньої інноватики, концептуальні положення проектування ефективних освітніх технологій, тощо.

Об'єктом дослідження є теоретико-методологічне осмислення інноваційних процесів в сучасній системі освіти.

Предметом дослідження є інноваційні процеси реформування системи освіти.

Методологію дослідження складає система загально наукових та загально доповнюючі методів дослідженнях. Використано метод системного аналізу, дедуктивний та дедуктивний аналіз, структурно – функціональний та порівняльний аналіз, історичний та метод спостереження, тощо.

Виклад основного матеріалу. В контексті нашого дослідження характеристикою феномену інновації є його комплексність і багатовимірність. Для свого визначення категорія «інновація» вимагає освітньо-філософського, навчально-технологічного, науково-дослідного, фінансово-економічного, управлінського, маркетингово, соціокультурного концептуально-понятійного апарату.

Філософія інноваційної діяльності охоплює буквально всі сфери життя сучасної людини. «Інновація це не просто втілення нової технології чи покращення певного продукту. Вона ніколи не є одновимірною. Інновація включає безліч факторів: знанневий, технологічний, маркетинговий, дистрибуторський, споживацький. Мало створити новий продукт, необхідно також навчити споживача ним користуватися, отримувати від нього користь, покращувати за його допомогою якість власного життя» [2, р. 8]. Це особливо гостро стосується системи освіти. Інновації в системі освіти, які і є ключовим предметом нашого дослідження, потребують не лише педагогічної творчості. Реалізація освітньої інновації вимагає саме системного стилю мислення і дії. В ній мають бути враховані абсолютно всі аспекти освітньої системи – від управлінського до особистісно-творчого, від дослідницько-пошукового до навчально-виховного тощо. Саме тому взаємний аналіз категорій «інновація» та «інновація в системі освіти» набуває сьогодні надзвичайної актуальності, а також теоретичної і практичної необхідності.

Таким чином, визначаючи категорію «інновація», ми насамперед підкреслюємо комплексний характер даного феномену. В ньому поєднуються наступні елементи: інтелектуально-освітній (необхідність отримання знанневих компетенцій для творчо-інтелектуальної діяльності); навчально-виховний (важливість світоглядного налаштування на інноваційний тип мислення); науково-дослідний (в основі будь-якої інновації має бути закладений науковий, винахідницький компонент); креативно-творчий (будь-яка інновація – це насамперед творення нового); фінансово-економічний (важливо наперед визначити економічну ефективність інноваційного проекту, а також втілювати динамічний бізнесплан); виробничо-технологічний (інновація об'єктивується у формі технологій, технічних засобів, навчально-методичних інструментів тощо); маркетингово-споживацький (споживач має бути готовий сприйняти новостворений продукт, до якої б сфери ця новація не відносилась). Ще більше така розгалужена структура будь-якої інновації ускладнюється через необхідність її верифікації та реалізації в глобальному просторі. Сучасні інновації перестають бути локальними, вони все

більше орієнтуються на транснаціональні ринки та освітні простори. «Система інновацій складається з елементів і відносин, які взаємно спрямовані на виробництво, розподіл і використання нових, економічно корисних знань і технологій. При цьому національна система інновацій може залучати елементи та відносини, що лежать як в межах країни, так і поза ними – в глобальному інноваційному просторі» [3, р. 5]. Це також враховується в нашому дослідженні як один з ключових теоретико-методичних принципів вивчення інновацій в системі освіти в контексті сучасного філософсько-педагогічного дискурсу.

Отже, визначивши структурно-функціональну матрицю будь-якої інновації, можемо проаналізувати ті визначення, що даються сьогодні даному феномену. В Україні існує офіційне формулювання, яке закріплене у Законі «Про інноваційну діяльність». За цим визначенням, «інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [4]. Інновації при цьому потребують правильної процесуальної організації, адекватного сучасним вимогам законодавства, високого рівня стимулювання і заохочення з боку державних і комерційних структур, розвиненої інформаційної, технологічної, соціальної інфраструктури. За згаданим законом систему освіти можна віднести до інноваційної інфраструктури, яка визначається як «сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо)» [там же]. Більше того, освітня система будь-якої країни становить національний фундамент інноваційного розвитку суспільства. Тільки високий рівень освіти забезпечує значні темпи інноваційного прогресу. Про це свідчить стрімкий розвиток країн з розвиненими освітніми системами. І якщо західні країни мали потужний інтелектуально-освітній та науково-технологічний базис і раніше, то нові технологічні лідери (Китай, Південна Корея,

Сінгапур та ін.) здійснили значний інноваційний прорив саме завдяки потужному поступу у застосуванні новітніх освітніх технологій і принципів. Чи є в Україні шанс для здійснення національного інноваційного прориву? Принаймні, можемо стверджувати, що у національному філософсько-освітньому концептуально-теоретичному дискурсі активно розглядається проблематика, пов'язана з інноваційною модернізацією української системи освіти.

Так, проблематика інновацій в освіті має багато вимірів у сучасному науковому та освітньо-філософському дискурсі України.[13] Найрізноманітніші виміри проблематики оновлення освітнього поля, його змістовної, управлінської, методологічної модернізації з метою реалізації інноваційної моделі національної освіти аналізуються у працях таких вітчизняних філософів, науковців, педагогів і освітян, як: В. Андрущенко, В. Астахова, В. Бакіров, Л. Белова, Л. Буркова, Г. Васянович, В. Волович, В.Воронкова, І. Гавриленко, Л. Герасіна, Л. Губерський, О. Дубасенюк, В. Журавський, Г. Зборовський, Ф. Зіягдінова, І. Зязюн, Ю. Карпова, О.Кивлюк, Г. Климова, В. Кондратьєв, В. Кремень, В. Курило, В. Луговий, С. Макєєв, С. Марікян, О. Марущенко, О. Мещанінов, О. Навроцький, В.Нікітенко, Н. Ничкало, В. Нечаєв, А. Овсянніков, В. Огнев'юк, Є. Подольська, І. Прокопенко, М. Романенко, Л. Рубіна, А. Ручка, М. Руткевич, П. Саух, О. Скідін, В. Соболев, Л. Сущенко, Ф. Філіпов, Г. Цехмістрова, Ю. Чернецький, В. Янчук та ін. Загальна проблематика модернізації системи освіти має достатньо багато аспектів, з чим і пов'язаний значний інформаційно-джерельний масив. В той же час, в нашому дослідженні акцент робиться на такому актуальному питанні, як визначення найновітніших факторів і форм розвитку інновацій в національній системі освіти. Тут відбувається оновлення та актуалізація термінологічно-категоріального та концептуально-теоретичного поля освітніх інновацій, а також здійснюється визначення ключових тенденцій, які мають бути втіленими з метою проведення ефективних реформ та справжньої модернізації всіх рівнів української системи освіти.

В цьому аспекті надзвичайно важливо, щоб українська освіта була гармонійно вписаною в глобальні загальноцивілізаційні

та загальнокультурні процеси, домінуючі тенденції яких задаються розвиненими західними країнами. Важливим концептуально-теоретичним базисом нашого дослідження є праці зарубіжних філософів, соціологів, педагогів науковців з різних питань освіти, глобальної цивілізації, інноваційного розвитку. Широкий спектр питань, що об'єднує в собі проблематика інновацій, зумовлює і широкий джерельний базис дослідження, в якому враховувалися концептуальні здобутки таких знаних авторів, як Ж. Аллак, Р. Акофф, Л. Барроуз, Д. Белл, Р. Белл, І. Білецький, М. Гіббонс, Д. Д'юї, П. Друкер, М. Гайдеггер, Я. Гоцьковський, М. Квік, Б. Кларк, Л. Кроксфорд, Ф. Кумбс, Дж. Ларклі, Х. Льюнберг, Дж. Мартін, В. Мейнхард, Я. Пуукка, Ф. Майор, Р. Мейсон, Л. Мемфорд, Х. Ортега-і-Гассет, К. Павловський, Т. Парсонс, Б. Саймон, Н. Смелзер, О. Тоффлер, М. Фуллан, Г. Хаберлер, Е. Хансен, Й. Шумпетер, Б. Яловецький та ін. Залучення широкого наукового матеріалу, присвяченого загальним питанням розвитку глобальної інформаційної цивілізації та концептуальним питанням розвитку сучасної освіти в різних країнах світу допомагає визначитися з тими світоглядно-ціннісними та соціокультурними орієнтирами, до яких має прагнути вітчизняна система освіти в рамках тих модернізаційних перетворень, що набувають сьогодні інноваційно-гуманістичного, прогресивного характеру.

Інноваційна модернізація національної системи освіти передбачає впровадження принципово нових управлінських механізмів, що дозволили б подолати надмірну бюрократизацію української освіти і рудиментарні залишки адміністрування, притаманні авторитарному стилю управління на всіх рівнях. Найрізноманітніші управлінські аспекти інноваційної освіти розглядаються в наукових працях таких українських дослідників, як О. Біловодська, Д. Бондаренко, А. Бронська, Л. Ващенко, М. Висоцька, Л. Вознюк, Т. Габрієлова, Л. Даниленко, Г. Єльнікова, В. Ільчук, І. Каленюк, Л. Калініна, О. Касьянова, Ю. Конаржевський, Н. Кривицька, О. Моїсєєв, С. Ніколаєнко, В. Нікітенко, Р. Олексенко, П. Третьяков, О. Савченко, О. Сиволовська, Т. Шамова та ін. Враховуючи те, що в нашому дослідженні феномену освітніх інновацій дотримується системний принцип, управлінські аспекти розвитку національної

освітньої системи постають як один з найважливіших структурних елементів, що може надати їй (системі) потужного імпульсу до подальшого інноваційного оновлення.

Зрештою, такий феномен, як інновації в системі освіти, обов'язково передбачає створення нових засобів проведення навчально-виховного процесу, впровадження педагогічних новацій, постійний розвиток культурного простору кожного навчального закладу. В цьому аспекті важливо постійно відслідковувати психолого-педагогічні модуси розвитку особистості в умовах інноваційної освіти з метою створення концептуально-теоретичного базису для інноваційної творчості педагогів. В рамках цієї проблематики плідним джерелом стали для нашого дослідження праці таких вітчизняних науковців, як В. Андрущенко, І. Бех, Л. Карамушка, Н. Коломінський, С. Максименко, Н. Ничкало, М. Романенко, С. Подмазін, О. Пехота, Н. Протасова, В. Семиченко, С. Сисоєва, Т. Сорочан, Т. Сущенко, Л. Хоружа та ін. Тут загальним напрямом філософсько-освітнього дискурсу є глибока переконаність дослідників у тому, що єдиним шляхом справжньої модернізації української освіти є орієнтація на повсюдне впровадження інноваційно-гуманістичних технологій навчання і виховання. В нашому дослідженні робиться особливий акцент на актуалізації конкретних системних механізмів розвитку та практичної імплементації такого роду педагогічних технологій та навчально-виховних методологічних засобів.

Аналізуючи категорію «Інновація в системі освіти», важливо підкреслити, що саме освітній елемент є одним з базових в рамках будь-якої інноваційної діяльності. Іншими словами, освітня інновація є необхідним елементом феномену інновації загалом. Саме тому, поки буде залишатися актуальним інноваційний світогляд і стиль мислення, буде існувати потреба у концептуально-теоретичному осмисленні та детальному філософському і науковому аналізі феномену освітньої інновації. «Освітня інновація є структурною одиницею «інновації», яка в свою чергу включає педагогічну, науково-виробничу та соціально-економічну складові. Педагогічні інновації – це нововведення у навчальному й виховному процесах. Науково-виробничі – це нововведення у галузі розробки сучасних матеріально-технічних пристроїв для

закладів і установ освіти (наприклад комп'ютери, мультимедійні пристрої тощо). Соціально-економічні – це нововведення у правовому та економічному забезпеченні системи освіти тощо» [5, с. 8 – 9]. Ускладнена структура інноваційної діяльності як такої вимагає специфічного методологічного підходу і до вивчення категорії «інновація в системі освіти». Остання, з нашої точки зору, має розглядатися у нерозривному зв'язку і системній взаємодії із усіма іншими структурно-функціональними елементами цілісного процесу інноваційної активності особистості, організації, окремого суспільства і людства в цілому.

В цьому ж контексті важливо враховувати, що інноваційний процес в будь-якій сфері діяльності, привносить в неї докорінні зміни (сутнісні, виробничі, організаційні, соціальні тощо). Особливо актуальною така природа інновацій є для освіти, яка традиційно вважалася феноменом з потужним консервативним компонентом. За останні десятиліття дана позиція була відкинута, а нормою освітнього простору стала перманентна інноваційність, без якої сучасна освіта не може вважатися якісною та доступною. «Інноваційна освіта – це така освіта, зміни в якій торкаються її підвалин (мети і загальної спрямованості розвитку, змісту, структури і способів управління освітою тощо), а впроваджені інновації носять дифузний (тобто впроваджуються повсюдно), масштабний характер» [6, с. 8]. Інновація в освіті стала нормою та звичайним станом речей. Кожен суб'єкт освітньої діяльності сьогодні має прагнути реалізувати не загальні настанови, а власний креативно-творчий потенціал, щоб підтверджувати свою конкурентоспроможність. Це також враховується в рамках світоглядно-методологічної філософсько-рефлексивної матриці нашого дослідження.

Здійснюючи визначення саме категорії «інновація в системі освіти», ми дотримуємося тієї теоретичної позиції, за якої дана категорія має комплексний характер, включаючи цілу низку елементів, базовими з яких є індивідуальна ініціатива суб'єктів освіти, ініціативне прагнення до вдосконалення освітнього простору, компетентне ставлення до розуміння сутності освіти, прогностична здатність щодо визначення ефективності нововведень,

технологічний інструментарій впровадження нових методів навчання і виховання, організаційне забезпечення імплементації нововведень тощо. «Інновацію в освіті розглядають як реалізоване нововведення – у змісті, методах, прийомах і формах навчальної діяльності та виховання особистості (методиках, технологіях), у змісті і формах організації управління освітньою системою, а також в організаційній структурі закладів освіти, у засобах навчання та виховання і в підходах до соціальних послуг в освіті, що суттєво підвищує якість, ефективність та результативність навчально-виховного процесу» [7]. Категорії якості, ефективності, результативності навчально-виховної діяльності в рамках сучасного філософсько-освітнього дискурсу є важливими, але відносними з урахуванням інноваційної динаміки освітнього простору. Із реалізацією нових технологій і методик навчання і виховання з'являються і нові критерії оцінювання ефективності освітньої діяльності, що також має враховуватися при побудові нової концептуально-теоретичної парадигми інноваційної системи освіти в нашій державі.

Для України сьогодні вкрай актуально якнайактивніше впроваджувати інноваційні технології освіти, адже за цим показником наша країна значно відстає від європейських країн. Це означає, що більшість суб'єктів національної системи освіти виявляються неконкурентоздатними на відкритому європейському ринку знань і компетенцій. Окрім того, саме інноваційна освіта є тією системою, що найбільш адекватно відображає творчий і духовний потенціал українського народу, особливо молодого покоління. «Інновації в освіті розглядаються в теорії як носії духовної й інтелектуальної перспективи розвитку України, як нові знання і вміння, в основі яких лежать прогресивні наукові ідеї, пов'язані з реформами; інноваційний розвиток системи освіти – як механізм сприяння активному пошуку нових форм і методів управління, забезпечення приєднання держав до високотехнологічних країн світу та підтримки процесів випереджувального характеру в усіх галузях її життєдіяльності» [8, с. 13]. В останні десятиліття Україна швидкими темпами втрачала власну науково-технологічну перспективність, що поступово призвело до мінімізації інноваційної конкурентоспроможності нашого

суспільства. Сьогодні є очевидним той факт, що без справжньої інноваційно-орієнтованої модернізації національної системи освіти, Україна залишиться безнадійним аутсайдером цивілізаційного розвитку. Актуальність теоретико-методологічних досліджень інноваційних процесів в системі української освіти полягає ще й в тому, що вони необхідні для запобігання такої негативної перспективи [14]

Складність дослідження та аналізу феномену «інновації в системі освіти» полягає ще й в тому, що він поєднує в собі явища, що є абсолютно різними за природою: матеріальні і духовні. Тут важливі і екзистенціальні властивості особистості (прагнення до творчості, самореалізації, пошуку власних смислів тощо), і загальні структурні особливості соціуму (виробничі характеристики промисловості, широко застосовувані на певному етапі історії технології, здатність широких мас сприймати певні нововведення тощо) [15]. Освітні інновації поєднують в собі і культуру, і цивілізацію, і суспільство, і людину, і ту матеріально-технічну реальність, що оточує нас в повсякденному житті. В той же час, «освітні інновації стосуються системи освіти, її структур, освітніх процесів, що в ній відбуваються, тому спрямовані на реалізацію цілей і задач освітнього рівня – поліпшення якості освіти, освітніх послуг. Вони охоплюють всі сторони й процеси, пов'язані з цією системою та її структурами. Це управлінські, організаційні, економічні, соціальні, культурні, наукові, педагогічні, психолого-педагогічні аспекти й проблеми в освіті» [9]. Така багатовимірність феномену вимагає застосування всієї повноти філософсько-категоріального та рефлексійно-методологічного апарату для його дослідження. Одним з методологічних завдань нашої роботи є саме уточнення категоріального базису загальнопарадигмальної проблематики інновацій в системі освіти [13].

В рамках сучасного світового філософсько-освітнього дискурсу склався доволі широкий консенсус щодо необхідності постійного інноваційного оновлення освітнього простору. Сформульовано базовий перелік факторів, що визначають таку необхідність. Такі фактори носять різноспрямований характер: від особистого цілепокладання до визначення телеологічних орієнтирів загальносуспільного прогресу.

Експерти підкреслюють декілька фундаментальних причин, через які інновації в освітніх системах є сьогодні нагальною необхідністю: «По-перше, освітні інновації можуть покращувати навчальні результати та якість освітніх здобутків. По-друге, інновації можуть сприяти в різних країнах встановленню більшої відкритої освіти з рівним доступом до якісних освітніх послуг. По-третє, інновації допомагають освітнім установам витримувати жорстку конкуренцію, яка подекуди є не менш потужною, ніж серед виробничих та комерційних суб'єктів. Нарешті, по-четверте, тільки інноваційна освіта може давати адекватні відповіді на ті виклики, що постають в сучасному глобальному і швидко змінному соціальному середовищі» [10, р. 21]. Таким чином, актуальність нашого дослідження носить як філософсько-світоглядний, так і практично орієнтований характер. Без рефлексійного аналізу інноваційної специфіки сучасного навчання і виховання неможливо реалізувати національну стратегію системної модернізації освіти, без якої українське суспільство не зможе перетворитися на конкурентоспроможний та прогресивний соціум європейського типу.

Висновки. Концептуально-теоретичний аналіз інноваційних процесів в системі освіти є необхідною умовою розбудови сучасної системи моніторингу якості та оцінювання результативності всіх вимірів навчально-виховного процесу. Тільки на основі такого аналізу можна в подальшому здійснювати ефективну організаційну, адміністративну, оцінюючу системно-освітню функцію. «Інноваційні процеси в системі освіти – цілеспрямована організація творення, упровадження та поширення нового (змісту, форми, методу, засобу, елементу тощо) з метою змін в освітньому середовищі (навчального закладу, освітнього регіону, держави) та переходу освіти в систему нової якості. Інноваційні процеси в системі освіти залежать від утвердження на державному рівні інноваційної політики в освіті; інноваційного потенціалу педагогів; використання педагогічного експерименту як основної форми продукування нововведень; цілеспрямованої організації цього процесу на науково-методичній основі; оцінювання результатів інноваційного пошуку та його поширення в освітній практиці» [11, с. 81 – 82]. Всі ці етапи освітніх інновацій

потребують якнайдетальнішого аналізу. Ефективне впровадження та реалізація інновацій в системі освіти може здійснюватися лише на основі постійного концептуально-теоретичного аналізу ключових принципів сучасного інноваційно-гуманістичного стилю педагогічного мислення та практичної діяльності.

Список використаних джерел

1. Fagerberg J. Innovation: A Guide to the Literature / Jan Fagerberg // The Oxford Handbook of Innovation. Oxford: Oxford University Press, 2006. P. 3 – 27.
2. Dundon E. The seeds of innovation: Cultivating the synergy that fosters new ideas / Elaine Dundon. New York: Amacom, 2002. 241 p.
3. National Systems of Innovation: Toward a Theory of Innovation and Interactive Learning / Edited by Lundvall Bengt-Åke. London: Anthem Press, 2010. 404 p.
4. Опанасюк Ю.І. Інноваційний прогрес як новий тип суспільного розвитку. Мультиверсум. Філософський альманах. 2014. Вип. 10 (138). С. 27 – 35.
5. Сиротенко Г. О. Інновації як основа змін освітньої практики. Інформаційно-методичний збірник. Полтава: ПОІППО, 2005. 160 с.
6. Марущенко О.А. Становлення інноваційної освіти в Україні. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата соціологічних наук. Спеціальність: 22.00.04 – спеціальні та галузеві соціології. Харків, 2004. – 22 с.
7. Вакулєнко В.М. Види інновацій в освіті та їх класифікація. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Електронне наукове фахове видання. – 2010. – № 4
8. Ніколаєнко С.М. Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук. Спеціальність: 13.00.06 – теорія і методика управління освітою. К., 2009. 46 с.
9. Буркова Л.В. Класифікація інновацій в освіті. Теорія та методика управління освітою. Електронне наукове фахове видання. 2010. № 4.
10. Stephan Vincent-Lancrin, Kiira Karkkainen, Sebastian Pfothhauer, Adele Atkinson, Gwenael Jacotin, Michele Rimini. Measuring Innovation in Education: A New Perspective. Paris: OECD Publishing, 2014. 332 p.
11. Артомов І.В., Шершун А.В., П'ясецька-Устич С.В. Інновації у вищій освіті: глосарій термінів і понять. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2015. 160 с.
12. Андрущенко В.П. Світанок Європи: Проблема формування нового вчителя для об'єднаної Європи XXI століття. К.: Знання України, 2011. 1099 с.
13. Олексенко Р. И. Философия образования как неотъемлемый фактор экономического развития общества. Социосфера. 2013. № 3. С. 19-26.
14. Воронкова В. Г. Гуманізація освіти, науки, політики, влади, суспільства// Філософія освіти. Випуск 1-2 (7), 2008.
15. Воронкова В. Г., Нікітенко В. О. Сучасна геокультура як соціокультурний феномен культурної глобалізації // К: «Видавництво «Гілея», Вип. 72. 2013. С.487-492

REFERENCES

1. Fagerberg, J. (2006) Innovation: A Guide to the Literature / Jan Fagerberg // The Oxford Handbook of Innovation. Oxford: Oxford University Press. 3 – 27 [in English].
2. Dundon, E. (2002). The seeds of innovation: Cultivating the synergy that fosters new ideas / Elaine Dundon. New York: Amacom. 241 s. [in English].
3. National Systems of Innovation (2010) : Toward a Theory of Innovation and Interactive Learning / Edited by Lundvall Bengt-Åke. London: Anthem Press, 404 s. [in English].
4. Opanasiuk, Yu.I. (2014). Innovatsiinyi prohres yak novyi typ suspilnoho rozvytku. Multyversum. Filosofskiy almanakh. Vyp. 10 (138). 27 – 35. [in Ukrainian].
5. Syrotenko, H. O. (2005). Innovatsii yak osnova zmin osvitnoi praktyky. Informatsiino-metodychnyi zbirnyk. Poltava: POIPPO.160 s. [in Ukrainian].
6. Marushchenko, O.A.(2004). Stanovlennia innovatsiinoi osvity v Ukraini. Avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata sotsiolohichnykh nauk. Spetsialnist: 22.00.04 – spetsialni ta haluzevi sotsiolohii. Kharkiv, 22 s. [in Ukrainian].
7. Vakulenko, V.M. (2010). Vydy innovatsii v osviti ta yikh klasyfikatsiia. Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Elektronne naukovе fakhove vydannia. № 4 [in Ukrainian].
8. Nikolaienko, S.M. (2009). Teoretyko-metodolohichni osnovy upravlinnia innovatsiinyim rozvytkom systemy osvity Ukrainy. Avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovooho stupenia doktora pedahohichnykh nauk. Spetsialnist: 13.00.06 – teoriia i metodyka upravlinnia osvitoiu. K. 46 s. [in Ukrainian].
9. Burkova, L.V. (2010). Klasyfikatsiia innovatsii v osviti. Teoriia ta metodyka upravlinnia osvitoiu. Elektronne naukovе fakhove vydannia. № 4. [in Ukrainian].

10. Stephan, Vincent-Lancrin, Kiira, Karkkainen, Sebastian, Pfothenauer, Adele, Atkinson, Gwenael, Jacotin, Michele, Rimini (2014). *Measuring Innovation in Education: A New Perspective*. Paris: OECD Publishing, 332 s. [in English].

11. Artomov, I.V., Shershun, A.V., Piasetska-Ustych, S.V. (2015). *Innovatsii u vyshchii osviti: hlosarii terminiv i poniat*. Uzhhorod: DVNZ «Uzhhorodskiy natsionalnyi universytet». 160 s.

12. Andrushchenko, V. P. (2011). *Svitanok Yevropy: Problema formuvannia novoho vchytelia dlia obiednanoi Yevropy KhKhI stolittia*. K.: Znannia Ukrainy. 1099 s. [in Ukrainian].

13. Oleksenko, R. Y. (2013). *Fylosofiya obrazovanyia kak neotemlemii faktor ekonomycheskoho razvytyia obshchestva*. Sotsyosfera. № 3.19-26 [in Ukrainian].

14. Voronkova, V.G. (2008). *Humanization of education, science, politics, power, society // Philosophy of education*. Issue 1-2 (7) [in Ukrainian].

15. Voronkova, V.G., Nikitenko, V.O. (2013). *Modern geokultura as a sociocultural phenomenon of cultural globalization // K: Publisher Hileya*, Issue. 72. 487-492 [in Ukrainian].

Lukashuk, Maryna - The Postgraduate Trainee of Dragomanov National Pedagogical University (Kyiv, Ukraine)

E-mail: zhzhkot@gmail.com, ORCID 0000-0002-7512-6893

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF RESEARCH OF INNOVATIVE PROCESSES IN THE SYSTEM OF EDUCATION

Summary. The world has appeared today in the phase of innovation development. An innovative type of progress with the main characteristic that can cover the essence of the changes that take place as a result of globalization and information revolution. The influence of these processes is felt in all spheres of social life and education is not an exception. Implementation of innovative processes in the education system is the main direction of its modernization in modern conditions. Meanwhile, the specificity of innovation processes in the education system has not been fully understood yet. First-priority research in this context requires, first of all, the theoretical and methodological foundations of innovative processes in education, in particular, the problems and contradictions in the positioning of innovative processes in the strategy of modernization of education. Attention is drawn to the innovation of any process, which involves a high level of education of its subjects and the ability to study in professional life and throughout life. It can be argued that the categories "innovation" and "education system" are mutually connected immanent categories. Their definition and structural-functional analysis require an integrated conceptual-theoretical approach. The educational system of any country becomes a national foundation for the innovative development of society. Only a high level of education provides a significant pace of innovation progress. This is evidenced by the rapid development of countries with advanced educational systems that have made a significant innovation breakthrough precisely thanks to the powerful advancement in the application of the latest educational technologies and principles. The national philosophical-educational and conceptual-theoretical discourse actively addresses the issues related to the innovative modernization of the Ukrainian educational system. The topicality of our research defines philosophical and outlook developing, and practically directed issues. Without a reflexive analysis of the innovation specificity of modern education and upbringing, it is impossible to implement a national strategy for the systematic modernization of education, without which Ukrainian society can't become a competitive and progressive European-type society.

Key words: person, education, culture, modernization, innovation, innovative development of education.

Лукашук М.А. - соискатель Национального педагогического университета имени М.П.Драгоманова (Киев, Украина)

E-mail: zhzhkot@gmail.com, ORCID 0000-0002-7512-6893

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. Мир сейчас вошел в фазу инновационного развития. Инновационный тип прогресса является той основной характеристикой, которой можно охватить сущность происходящих в результате глобализации и информационной революции. Влияние указанных процессов ощущается на всех сферах общественной жизнедеятельности. Не является исключением и образование. Реализация инновационных процессов в системе образования является основным направлением ее модернизации в современных условиях. Между тем, специфика инновационных процессов в системе образования изучена еще недостаточно полно. Первоочередного исследования в этом контексте нуждаются прежде всего теоретико-методологические основы инновационных процессов в образовании, в частности, проблемы и противоречия позиционирования инновационных процессов в стратегии модернизации образования. Обращается внимание на инновационность любого процесса, который предполагает высокий уровень

образованности его субъектов и владения компетенциями учиться в течение профессиональной деятельности и всей жизни. Можно утверждать, что категории «инновация» и «система образования» является имманентно взаимосвязанными. Их определение и структурно-функциональный анализ требуют интегрированного концептуально-теоретического подхода. Образовательная система любой страны составляет национальный фундамент инновационного развития общества. Только высокий уровень образования обеспечивает значительные темпы инновационного прогресса. О чем свидетельствует стремительное развитие стран с развитыми образовательными системами, которые осуществили значительный инновационный прорыв именно благодаря мощному прогрессу в применении новейших образовательных технологий и принципов. В национальном философско-образовательном концептуально-теоретическом дискурсе, активно рассматривается проблематика, связанная с инновационной модернизацией украинской системы образования. Актуальность нашего исследования носит философско-мировоззренческий и практически ориентированный характер. Без рефлексии анализа инновационной специфики современного обучения и воспитания невозможно реализовать национальную стратегию системной модернизации образования, без которой украинское общество не сможет превратиться в конкурентоспособный и прогрессивный социум европейского типа.

Ключевые понятия: человек, образование, культура, модернизация, инновация, инновационный развитие образования.

Стаття рекомендована до публікації д.філософ.н., проф. Пунченко О.П. (Одеса, Україна)

Надійшла до редколегії: 04. 03.2018 р.

Прийнята до друку: 09. 03.2018 р.

Лукашук Марина Анатоліївна – пошукач, Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова (Київ, Україна), вул. Пирогова, 9, м. Київ 01601 Україна.

E-mail: zhizhkot@gmail.com, ORCID 0000-0002-7512-6893